

Uwagi wstępne

1. W kolumnie zatytułowanej „Wymagania programowe podstawowe” **drukiem wytłuszczonym oznaczono elementy wiedzy niezbędne do uzyskania oceny dostatecznej.** Drukiem normalnym – te elementy wiedzy, które odpowiadają ocenie dopuszczającej.
2. W kolumnie „Wymagania programowe ponadpodstawowe” **drukiem wytłuszczonym oznaczono elementy wiedzy warunkujące uzyskanie oceny bardzo dobrej.** Drukiem normalnym – elementy wiedzy niezbędne do uzyskania oceny dobrej.
3. Ocena celująca może być wystawiona uczniowi, który prezentuje wiedzę wybiegającą poza obowiązujący program nauczania.

Polska – położenie i terytorium	
Wymagania programowe	
podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">• omówi i wskaże położenie Polski na świecie,• wskaże i odczyta położenie geograficzne skrajnych punktów terytorium Polski,• wymieni sąsiadów i wskaże granice z nimi,• wymieni konsekwencje położenia Polski w Europie,• wskaże na mapie swój region, swoje województwo i powiat (poda ich nazwy),• wyjaśni znaczenie terminów: terytorium państwa, granica, tranzyt, godło, republika, parlament.	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">• omówi i wskaże położenie Polski w Europie,• obliczy w stopniach rozciągłość południkową i równoleżnikową terytorium Polski,• poda długość granic (z sąsiadami) i wykona diagram obrazujący granice,• omówi możliwości tranzytowe Polski (południkowe i równoleżnikowe),• wskaże na mapie i poda nazwy sąsiednich powiatów i województw.

Środowisko przyrodnicze Polski (podrozdziały 3.–6.)

Wymagania programowe

podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">• wymienia nazwy er geologicznych (we właściwej kolejności),• lokalizuje w tabeli stratygraficznej orogenezy i zlodowacenia,• podaje nazwy jednostek tektonicznych Europy,• wskazuje surowce mineralne tworzące się w paleozoiku – zna genezę węgla kamiennego,• podaje nazwy zlodowaceń,• wyjaśnia genezę jezior rynnowych, wzgórz moreny czołowej, wydm śródlądowych,• charakteryzuje rzeźbę młodoglacjalną i lokalizuje ją na mapie,• podaje podział genetyczny skał i ilustruje przykładami skał,• wskazuje miejsca występowania wybranych skał,• wskazuje na mapie i podaje nazwy najniższego i najwyższego punktu Polski,• wskazuje na mapie pasy rzeźby i podaje ich nazwy,• wyjaśni znaczenie terminów: transgresja i regresja morza, orogeneza, kem, jezioro morenowe, pradolina, skała, minerał, pasowość rzeźby terenu, rzeźba młodoglacjalna i staroglacjalna.	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">• poszczególne ery geologiczne dzieli na okresy (zna obydwie podziały kenozoiku),• omawia transgresje i regresje wód morskich na tle tabeli stratygraficznej,• na mapie jednostek tektonicznych Europy lokalizuje Polskę,• wskazuje surowce mineralne, które powstały w mezozoiku i kenozoiku,• wskazuje zasięgi zlodowaceń,• wyjaśnia genezę ozów, kemów, jezior morenowych i lessów,• charakteryzuje rzeźbę staroglacjalną i lokalizuje ją na mapie,• rozpoznaje okazy skał występujących we własnym regionie,• omawia zastosowanie wskazanych skał,• oblicza wysokość względną i bezwzględną terytorium Polski,• krótko charakteryzuje wskazane pasy rzeźby,• dzieli pasy rzeźby na krainy geograficzne.

Środowisko przyrodnicze Polski (podrozdziały 7.–10.)	
Wymagania programowe	
podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia meteorologiczne i niemeteorologiczne czynniki klimatotwórcze dla Polski, stosując rysunek, wyjaśnia genezę bryzy, wymienia nazwy elementów klimatu Polski oraz główne cechy klimatu naszego kraju, omówi (z uzasadnieniem) różnicowanie trwania okresu wegetacyjnego, wymienia elementy sieci wodnej kraju, lokalizuje Polskę w zlewiskach mórz europejskich, wymienia genetyczne typy jezior oraz wody mineralne w Polsce, podaje nazwy polskich gleb, dzieląc je na strefowe i astrefowe, wskazuje największe obszary erozji gleb (z uzasadnieniem), podaje nazwy polskich reliktywów, wymienia typy polskich lasów i podaje typowe dla nich gatunki drzew, wskazuje główne obszary występowania kwaśnych deszczy, wyjaśnia znaczenie terminów: klimat przejściowy, cień opadowy, okres wegetacyjny, reżim rzeki, jeziorność, endemit, relikt, bór, grąd, łąka, pastwisko. 	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ czynników meteorologicznych i niemeteorologicznych na klimat Polski, stosując rysunek, wyjaśnia genezę wiatru halnego, przedstawi różnicowanie na terytorium Polski wskazanych elementów klimatu, charakteryzuje cechy klimatu Polski, uzasadnia przejściowość klimatu Polski, wyjaśnia asymetrię dorzeczy polskich rzek, wskazuje na mapie przykłady typów jezior, omawia rozmieszczenie wód termalnych w Polsce, przedstawia rozmieszczenie polskich gleb strefowych i astrefowych, wskazuje największe obszary dewastacji gleb (z uzasadnieniem), podaje nazwy polskich endemitów, krótko charakteryzuje poszczególne typy lasów i określa ich lokalizację, uzasadnia wrażliwość na szkodniki lasów monogatunkowych.

Ludność Polski	
Wymagania programowe	
podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje aktualną liczbę ludności Polski i swojego województwa (w przybliżeniu), na podstawie wykresu liniowego omawia zmiany urodzeń i zgonów, oblicza przyrost naturalny Polski i swojego województwa, odczytuje z piramidy wieku i płci żądane informacje, 	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówi zmiany liczby ludności po 1939 r. (z uzasadnieniem), interpretuje (na podstawie wykresu) wahania przyrostu naturalnego, oblicza wskaźnik przyrostu naturalnego Polski i swojego województwa, interpretuje piramidę wieku i płci, uzasadnia zmiany struktury wiekowej

Ludność Polski	
Wymagania programowe	
podstawowe	ponadpodstawowe
<ul style="list-style-type: none"> • dzieli społeczeństwo na grupy wiekowe, • oblicza wskaźnik feminizmu, • przedstawia rozmieszczenie ludności na terytorium kraju, • przedstawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski, • przedstawia zróżnicowanie bezrobocia na terytorium Polski, • wymienia metody walki z bezrobociem, • oblicza saldo migracji Polski, • omawia migracje wewnętrzne Polaków, • oblicza wskaźnik urbanizacji, • opisuje tworzenie się aglomeracji monocentrycznej – daje przykłady, • wyjaśnia znaczenie terminów: ruch naturalny, przyrost naturalny, piramida wieku i płci, współczynnik feminizacji i maskulinizacji, przeciętna długość życia. 	<ul style="list-style-type: none"> społeczeństwa, • oblicza wskaźnik maskulinizmu, • uzasadnia różnice rozmieszczenia ludności na terytorium kraju, • uzasadnia zmiany struktury zatrudnienia ludności Polski, • uzasadnia zróżnicowanie bezrobocia na terytorium Polski, • wyjaśnia, dlaczego zasilek dla bezrobotnych nie jest formą walki z bezrobociem, • oblicza przyrost rzeczywisty Polski, • omawia migracje zewnętrzne Polaków, • opisuje tworzenie się aglomeracji policentrycznej – daje przykłady, • przedstawia problemy związane z urbanizacją, • wyjaśnia znaczenie terminów: gęstość zaludnienia, migracja, saldo migracji, repatriacja, Polonia, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja monocentryczna i policentryczna.

Geografia gospodarcza Polski (podrozdziały 17.–22.)	
Wymagania programowe	
podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyrodnicze oraz pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa, • wskazuje obszary korzystne do rozwoju rolnictwa, • wymienia formy użytkowania ziemi i omawia strukturę użytkowania ziemi w Polsce, • wyjaśnia wpływ polityki rolnej na rolnictwo, • przedstawia rozmieszczenie upraw pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw i owoców, • omawia zróżnicowanie chowu bydła, świń, koni, owiec, • wyjaśnia znaczenie terminów: rolnictwo, 	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpretuje wskazane przyrodnicze oraz pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa, • wskazuje krainy geograficzne o najlepszych warunkach rozwoju rolnictwa, • omawia strukturę wielkości i własności gospodarstw rolnych, • wyjaśnia wpływ członkostwa w UE na rolnictwo, • uzasadnia zróżnicowanie produkcji na terytorium Polski: pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw i owoców, • uzasadnia zróżnicowanie pogłowia bydła, świń, koni, owiec, • przypisuje surowce mineralne do grup, • wymienia i wskazuje miejsca wydobycia

Geografia gospodarcza Polski (podrozdziały 17.–22.)

Wymagania programowe

podstawowe	ponadpodstawowe
<p>czynniki rozwoju rolnictwa, gospodarka towarowa i naturalna, grunty orne, użytki rolne, chów, hodowla, pogłowie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydziela grupy surowców mineralnych, • wymienia i wskazuje obszary występowania surowców mineralnych w Polsce, • wymienia typy elektrowni, • omawia produkcję energii z surowców odnawialnych, • przedstawi rozwój polskiego przemysłu w XX i XXI w., • charakteryzuje rozwój przemysłu elektromaszynowego w Polsce, • wskazuje zmiany zachodzące współcześnie w polskim przemyśle, • wyjaśnia znaczenie terminów: przemysł, kopalnia odkrywkowa i głębinowa, odnawialne i nieodnawialne źródła energii, energia geotermalna, stal, przemysł wysokich technologii, park technologiczny. 	<p>surowców mineralnych w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilustruje przykładami lokalizacje typów elektrowni, • omawia produkcję energii z surowców nieodnawialnych, • przedstawi rozwój przemysłu polskiego w XIX w., • charakteryzuje rozwój wskazanych gałęzi polskiego przemysłu przetwórczego, • uzasadnia współczesne zmiany polskiego przemysłu.

Geografia gospodarcza Polski (podrozdziały 23.–27.)

Wymagania programowe

podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia części składowe usług, • omawia rolę usług w gospodarce narodowej, • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci transportu lądowego, • charakteryzuje transport wodny śródlądowy i transport lotniczy, • wymienia rodzaje turystyki, • wskazuje najważniejsze regiony turystyczne Polski, • wskazuje w swoim (lub sąsiednim) województwie obiekt z Listy Światowego Dziedzictwa, • wyjaśnia degradację poszczególnych elementów środowiska przez wskazane gałęzie gospodarki narodowej, 	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ogólnie handel, oświatę, służbę zdrowia, • wykazuje wpływ usług na PKB, • omawia zróżnicowanie jakości sieci transportu lądowego, • charakteryzuje żeglugę morską i transport przemysłowy, • omawia walory przyrodnicze i antropogeniczne terenu turystycznego, • wskazuje rozmieszczenie wszystkich (13) obiektów polskich z Listy Światowego Dziedzictwa, • charakteryzuje wybrane obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa, • wykazuje wpływ działalności człowieka na środowisko,

Geografia gospodarcza Polski (podrozdziały 23.–27.)

Wymagania programowe

podstawowe	ponadpodstawowe
<ul style="list-style-type: none">wymienia prawne formy ochrony przyrody, podając ich przykłady,wskazuje obszary chronione we własnym województwie,wyjaśnia znaczenie terminów: usługi, PKB, import, eksport, komunikacja, transport, łączność, turystyka, infrastruktura turystyczna, walory krajobrazu, Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO, park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, pomnik przyrody.	<ul style="list-style-type: none">wyjaśni zasadę zrównoważonego rozwoju,wskazuje i podaje nazwy parków narodowych,przedstawia rozmieszczenie parków narodowych w pasach krajobrazowych.

Regiony geograficzne Polski

Wymagania programowe

podstawowe	ponadpodstawowe
<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">lokalizuje regiony na mapie fizycznej i administracyjnej Polski,wskazuje dominujące cechy środowiska wskazanego regionu geograficznego,wskazuje dominujące cechy gospodarki wskazanego regionu geograficznego,wskazuje turystyczne walory przyrodnicze regionu geograficznego, charakteryzuje wybrane walory,wyjaśnia znaczenie terminów: połoniny, płaszczowiny, góry zrębowe, restrukturyzacja, gołoborze, wąwóz, szum (szypot), kuesta, wcios, monoklina, stepowienie, arboretum, bród, kępa, klif, wydma ruchoma.	<p>Po lekcjach tego działu uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">charakteryzuje we wskazanych regionach geograficznych określone elementy środowiska (budowa geologiczna),określi dominantę środowiska wskazanego regionu geograficznego,charakteryzuje działalność gospodarczą człowieka we wskazanym regionie geograficznym,określa dominantę gospodarczą wskazanego regionu geograficznego,wskazuje kulturowe walory turystyczne regionu geograficznego, charakteryzuje wybrane walory,porównuje regiony geograficzne ze sobą (zarówno środowisko, jak i gospodarkę).